

Motion till riksdagen

1989/90:U522

av Inger Schörling m.fl. (mp)

EFTA/EG-förhandlingarna

Riksdagen fastlade i sitt EG-beslut den 6 juni 1989 ett antal viktiga förbehåll mot EG-anpassning (UU 1988/89:19). Exempel på detta är bl.a. följande:

- * Som svar på en motion från miljöpartiet de gröna konstaterar ett enhälligt utrikesutskott att "det även i framtiden kan finnas behov av gränskontroller i någon form för att säkerställa vissa skydds- och säkerhetsintressen". Därmed har riksdagen klart slagit fast att Sverige inte kan medverka i något fullständigt avskaffande av gränskontroller på så sätt som är tänkt att ske inom den Inre Marknaden.
- * Med anledning av en miljöpartimotion slår ett enhälligt utskott fast att "höga miljökrav måste ställas såväl på importerade produkter som på den svenska produktionen". Det betyder att Sveriges riksdag har fastlagt att Sverige inte kan anpassa sig till den vitboksregel som säger att alla produkter som legalt tillverkats eller odlats i ett medlemsland automatiskt fritt skall få införas i övriga medlemsländer.

Trots dessa och andra liknande uttalanden av riksdagen fortsätter förhandlingarna mellan EFTA och EG med Sverige som pådrivande inom EFTA som om ingenting hänt. Från EFTA:s sida framförs inga tydliga förbehåll. Tvärtom – beredvilligheten att anpassa sig till EG är betydligt mer långtgående än som öppet har medgivits.

Detta framgår av ett PM från EFTA-sekretariatet med rubriken "Informal Ministerial Meeting 27 October 1989", EFTA 73/89 25 October 1989, Distribution E.1 och påskriften Strictly Confidential. Det är så hemligt att det inte ens har distribuerats till EFTA-delegationens ledamöter. Häri framgår följande:

- * EFTA betraktar inte utvidgat frihandelsavtal eller tullunion som olika alternativ (som det har framställts i debatten), utan "som möjliga steg i en gradvis process".
- * Jordbruket är inte alls, som det har sagts, helt uteslutet från EG-anpassningen. EFTA meddelar "att vad gäller de eftergifter rörande jordbruksprodukter som EG-kommissionen har nämnt, har vi ett öppet sinne och är beredda att förhandla på basis av konkreta förslag". Man kan tänka sig "ökad marknadstillgång" för jordbruksprodukter.
- * EFTA lovar EG att man i framtiden ska avstå från alla restriktioner beträffande

fande export, import, återexport, prifixering, territoriella skyddsregler och ooberättigade säljförbud. Undantag för t.ex. export av vapen, kärnteknik eller miljöfarligt avfall eller export till bojkottat land (t.ex. Sydafrika) nämns inte, ej heller undantag för import av miljöfarliga produkter. Detta åtagande är mer långtgående än som tidigare har varit känt.

- * EFTA går med på att "de nationella monopolen skall anpassas till de krav som ställs av fri rörlighet för varor och tjänster". Att t.ex. Sveriges Radio-TV:s ställning skulle påverkas av EG-anpassningen har inte tidigare meddelats.
- * EFTA "erkänner behovet av att intensifiera och utvidga omfattningen av ekonomiska och monetära konsultationer". Formuleringen kan tolkas som ett steg mot EFTA-inträde i EMS (som ju i princip är öppet för icke-EG-länder).
- * EFTA förklarar sig berett att införa fri arbetsmarknad för anställda och egenföretagare och deras familjer inom hela EES-området och instämmer med EG i att ett avtal om fri arbetsmarknad måste medföra "samordning av reglerna för socialförsäkringar". Varje påstående, bl.a. från vår sida, om att socialförsäkringarna (t.ex. folkpensionerna) kan påverkas av EG-anpassningen har bemötts med en storm av dementier. Men så blir alltså fallet.
- * EFTA förklarar sig intresserat av att medverka i EG:s samordning av "invandarpolitik, inbegripet asylrätt och visumregler". Också detta har förnekats, bl.a. när David Schwartz har fört saken på tal.
- * Aktiebolagslagstiftningen är EFTA berett att anpassa till EG. Hur det går med medbestämmande och insyn i så fall, framgår inte.
- * Utbildningssamarbetet visar sig inte bara bestå i normalt och fruktbart studentutbyte (Erasmus) och utväxling av praktikanter (Comett), utan också i utarbetande av "gemensamma utbildnings- och yrkesutbildningsprogram".

Det är således uppenbart att regeringen uppfattar sitt förhandlingsmandat som helt gränslöst. Miljöpartiet kan inte finna att det är förenligt med god demokrati. Riksdagen bör dra upp klara gränser för förhandlingsmandatet och i bindande klartext uttrycka de förbehåll och gränser som i olika sammanhang uttryckts eller antytts.

Utöver EG-anpassningens innehåll handlar det också om former och beslutsmodeller, nu och i framtiden:

- * EES (European Econom Space) har införts i förhandlingarna som en ny typ av överorganisation med överstatliga befogenheter. Detta var över huvud taget icke på tal när riksdagen fattade beslut om EG-anpassning 1988. Har riksdagen gett regeringen mandat att förhandla om anslutning till ett EES med överstatliga befogenheter?
- * Cassis-Dijon-principen tycks ha accepterats av regeringen. Men innebörden av den principen är att Sverige inte kan utestänga några varor som är legalt framställda i något EG-land, även om Sverige för egen del förbjuder sådana varor. Det skulle bl.a. innebära att bestrålade livsmedel skulle kunna införas till Sverige från EG trots ett svenskt förbud. Har riksdagen gett regeringen mandat att godta Cassis-Dijon-principen?

- * Regeringen har inom EFTA godtagit att *aquis communautaire* skall utgöra utgångspunkt för EFTA-EG-samverkan. Det betyder att 10 000-tals lagar skall antas på kort tid. Hur har regeringen tänkt att det skall gå till enligt sedvanliga beslutsrutiner i riksdagen?
- * Regeringen har sagt sig betrakta reellt medbestämmande inom EES som ett absolut villkor för en uppgörelse. Samtidigt har det visat sig att EG inte tycks godta detta. Då har i stället begreppet "osmos" införts – som ersättning för medbestämmande!
- * I debatten om gemensam rättsordning har det talats om behov av grundlagsändring. Har riksdagen gett regeringen mandat att förhandla om EG-avtal som kräver grundlagsändring?

Miljöpartiet de gröna anser

- att EES icke skall ges överstatlig karaktär;
- att Sverige icke skall ansluta sig till *Cassis Dijon*principen;
- att Sverige inte i klump skall anta *aquis communautaire* utan att varje ny lag måste behandlas för sig på sedvanligt sätt;
- att "osmos" icke är en godtagbar ersättning för demokrati, samt
- att grundlagen icke skall offras i något avseende för EG-anpassningens skull.

Men även de som i samtliga eller några av dessa fall har en motsatt uppfattning borde anse det demokratiskt rimligt att riksdagen klart anger vilket förhandlingsmandat regeringen har.

Fortsatt hemlighetsmakeri – i strid med riksdagsbeslut

Efter kritik från miljöpartiet mot hemlighetsmakeriet beslöt riksdagen våren 1989 att utvidga EFTA-delegationen så att alla partier fick minst suppleantplats (UU 1988/89:17) och att "den på detta sätt utvidgade EFTA-delegationen (skall få) tillgång till allt relevant material så att den hålls fortlöpande och regelbundet informerad om utvecklingen av de svenska kontakterna med EG." (UU 1988/89:19).

Med stöd i riksdagsbeslutet skrev miljöpartiets företrädare i EFTA-delegationen i september 1989 till EFTA-delegationen och begärde bl. a.

- att en fullständig lista över samtliga promemorior (inbegripet s.k. internt arbetsmaterial) som finns tillgängliga angående EG-anpassningen inom regeringskansliet, statliga verk, offentliga utredningar och andra offentliga instanser, omgående ställs till förfogande för EFTA-delegationens ledamöter och suppleanter;
- att varje ledamot eller suppleant i EFTA-delegationen ges fri möjlighet att på grundval av ovan nämnda lista utan inskränkning beställa fram det material han/hon önskar ta del av;
- att hädanefter samtliga promemorior, utredningar, rapporter etc. (inbegripet s.k. internt arbetsmaterial) angående EG-anpassningen som upprättas inom regeringskansliet, statliga verk, offentliga utredningar och andra offentliga instanser, fortlöpande överlämnas till EFTA-delegationens ledamöter och suppleanter.

Det blev avslag. I EFTA-delegationens protokoll heter det:

"Efter diskussion inom delegationen beslöt majoriteten enligt följande:

Per Gahrtons skrivelse skulle läggas till handlingarna och regeringens information till riksdagen skulle vara omfattande men lämnas enligt gängse former till den numera utvidgade EFTA-delegationen. Det var också angeläget att riksdagens utskott inkallade de relevanta arbetsgrupper inom regeringkansliet, som förbereder Sveriges samarbete med EG på olika områden.”

Muntligt fick mp-representanten uppmaningen att själv begära handlingar från integrationssekretariatet, ISEK. Han vände sig till ISEK dels direkt, dels indirekt via Riksdagens utredningstjänst, RUT. På båda hänvändelserna fick han avvisande svar, undertecknade av samma departementsråd, Berndt Fredrikson, som – i båda breven – framhöll att han betraktade mp-företrädaren som ”enskild riksdagsman”. På mp-företrädarens hänvändelse blev svaret: ”Det finns ingen särskild förteckning inom UD över allmänna handlingar, som kommit in till ISEK”. I svaret via RUT hette det: ”Efter företagens undersökning kan jag konstatera att vi i departementet inte kunnat finna några allmänna handlingar (2 kap 3 par 1949:105) av det slag som Gahrton efterfrågar.” Båda svaren är formalistiska finter. Riksdagsbeslutet gällde ”allt relevant material”, inte bara ”allmänna handlingar”. Såväl inom EFTA-delegationen som i utrikes- och konstitutionsutskotten får jag tillgång till betydande mängder hemligstämplat material. Men som brevsribent till ISEK, direkt eller via RUT, är jag formellt bara ”Enskild riksdagsman” och inte ledamot av EFTA-delegationen – och har alltså bara rätt till ”allmänna handlingar”. Men hela konflikten – som ledde till ett riksdagsbeslut – gällde ju handlingar som enligt regeringen inte är allmänna! Därför skulle EFTA-delegationen få ”allt relevant material”, inte bara allmänna handlingar. Men EFTA-delegationens majoritet ville inte begära mer material från ISEK än man ”normalt får”, inte ens en förteckning. Resultat: Ett halvår efter riksdagsbeslutet har ingenting ändrats, mängder med relevant material om EG-anpassningens konkreta effekter är dolt både för svenska folket och för folkvalda.

Mot denna bakgrund är det uppenbart att riksdagen tydligare måste klargöra att den med allt relevant material menar just allt relevant material utan inskränkningar.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG ej omfattar handel med vapen,
2. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG ej omfattar handel med kärnteknik,
3. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG ej omfattar handel med miljöfarligt avfall,
4. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG ej omfattar handel med länder i förhållande till vilka riksdagen lagstiftat om bojkott,
5. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet ej omfattar harmonisering av radio-TV-verksamheten,
6. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG ej medger anslutning av Sverige till EMS.

7. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG inte omfattar harmonisering av socialförsäkringssystemet,

8. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG inte omfattar harmonisering av asyl- och visumregler,

9. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG inte omfattar harmonisering av lagstiftningen beträffande medbestämmande för löntagare i aktiebolag,

10. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG inte omfattar harmonisering av utbildningssystemets läroplaner,

11. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG inte omfattar jordbruket,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att förhandlingsmandatet med EG ej omfattar medlemskap i EG eller annan organisation med överstatliga befogenheter, t.ex. EES,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att förhandlingsmandatet med EG ej omfattar accepterande av Cassis Dijon-principen,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att varje EG-regel eller annan lag som avses införlivas med det svenska regelverket måste föreläggas riksdagen som proposition på svenska språket i vanlig ordning för utskottsbehandling, kammardebatt och beslut,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att "osmos" ej är en godtagbar ersättning för verkligt medinflytande för Sverige inom ramen för varje eventuellt avtal om gemensamt beslutsfattande med EG,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det ej ingår i förhandlingsmandatet med EG att ingå avtal som kräver ändring av den svenska grundlagen för att kunna bli gällande i Sverige,

17. att riksdagen hos regeringen begär omedelbara åtgärder för att tillgodose att "allt relevant material" angående EG-anpassningen utan dröjsmål eller hinder görs tillgängligt för EFTA-delegationens medlemmar, i enlighet med tidigare fattat riksdagsbeslut med denna innebörd.

Stockholm den 24 januari 1990

Inger Schörling (mp)

Krister Skånberg (mp)

Elisabet Franzén (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Per Gahrton (mp)